MARK VAN DE WEG VERKENT AL JAREN MET ZIJN 15-METER ALUMINIUM KOOPMANS DE MEEST NOORDELIJKE STREKEN. VORIG JAAR STAK HIJ ALS EEN VAN DE EERSTE PLEZIERVAARDERS DOOR DE NOORDWESTPASSAGE, VAN GROENLAND NAAR ALASKA.

TEKST EN FOTO'S: MARK VAN DE WEG, REDACTIE: VINCENT ZUIDEMA

Noordwestpassage

# OP NAAR HET EINDE VAN DE WERELD

AFLEVERING 1 IN EEN SERIE VAN 3

*De Beerenberg op vulkaaneiland Jan Mayen is al op 100 mijl te zien. Eerst manifesteert de berg zich nog als een wolk aan de helblauwe lucht. Later krijgt de wolk een duidelijke top die langzaam vervormt in een perfecte conische 2.277 meter hoge vulkaan in winterkleed. Met de warme oranje gloed van de middernachtzon op de flanken van de witte, besneeuwde vulkaan heeft de Jonathan III een wonderschone aanloop.*

Na de frontpassage poeiert het 35 knopen uit het noordwesten en stuiven we af op Jan Mayen, een vulkaaneiland tussen Spitsbergen en IJsland. Er zijn dagen bij dat we bijna 200 mijl klokken, maar de schaduwzijde is dat de wind recht van de Groenlandse IJskap komt. Binnen is het nog maar net boven nul. We doen verwoede pogingen om de potkachel aan de gang te krijgen, maar de pijp is zo koud dat de trek niet op gang komt. Met een dot in spiritus gedrenkt papier lukt het toch om een fikkie te steken. We koken met handschoenen aan en gaan met een dikke wollen muts op te kooi.

Lang geleden droomde ik er al van de Noordwestpassage te gaan zeilen, dwars door Arctisch Canada, en nu ben ik eindelijk onderweg. Het is de Engelse variant van de route die Willem Barentsz zocht boven Siberië langs naar de Oost. In het Engelse waargebeurde griezelverhaal voeren de onderzoeksschepen *Erebus* en *Terror* uit met bij elkaar honderdertig man aan boord. Ze werden voor het laatst gezien in Baffin Bay in 1845 en vervolgens bleef het jaren stil. Later werden overblijfselen gevonden en bewijzen van een tragisch gevecht tegen ziektes, onderkoeling en verhongering. Uiteindelijk vraten ze elkaar op.
Opstapper Petter en ik kunnen het voorlopig goed met elkaar vinden, ook al kennen we elkaar pas net. Na het eerste uur van een zonnige hondenwacht vul ik het logboek in. Petters laatste notitie: “Geen boot, geen eiland, helemaal leeg”. Met dat laatste bedoelt hij niet de zee, maar het mooiste dat de Noorse zee hem heeft kunnen geven: leegte van binnen.
We ankeren bij een zwart lavastrand waar de witte deining op stuk loopt. De *station leader* van Jan Mayen wil ons de Walrusbaai laten zien waar een groep van zeven Nederlandse walvisvaarders rond 1633 kamp hield. Alle zeven overwinteraars zijn omgekomen en moeten net als Willem Barentz in zijn ‘Behouden Huis’, iets meer dan dertig jaar eerder, een enorme strijd geleverd hebben tegen honger en kou. Met licht weer varen we verder naar IJsland en komen ’s ochtends heel vroeg aan in Reykjavik.

**Net genoeg wind**

Petter zijn tijd zit er op. We zijn in korte tijd goede vrienden geworden. Ashleigh uit Australië is zijn vervanger. Georgina gaat ook mee en komt een paar dagen later op hoge hakken aanzetten. Ik krab me achter de oren. Het wordt een drukke tijd. Eten inslaan voor vier maanden en gemiddeld zes man verlangt wat planning. Dan komt de *Best Explorer* de haven binnen. Zij willen als eerste Italiaanse jacht de Noordwestpassage gaan proberen. Wij kunnen slechts nog het tweede Nederlandse jacht worden, want we werden voorgegaan door de Belgische Nederlander Willy de Roos, die de passage in 1977 op zijn naam schreef.
Op open zee vinden we net genoeg wind om de boot op gang te houden en zijn we allang blij dat we de motor niet nodig hebben. De laatste ijskaart stuurt ons naar een waypoint vijftig mijl zuidelijk van Kaap Vaarwel, de zuidpunt van Groenland, een flinke omweg vanwege het zware pakijs dat met de Oost-Groenlandstroom naar het zuiden komt. We zitten in onze T-shirts in de kuip en hebben niet echt het gevoel onderweg te zijn naar de NW-passage. Het moet niet gekker worden! Maar als we eenmaal het pakijs naderen, komt ook de mist opzetten en gaat de luchttemperatuur flink naar beneden. Aan de horizon zien we de Flade Isblink, een losgebroken stuk ijskap van 8.500 kilometer lang. Waar ijs de zon weerkaatst, licht de laaghangende bewolking op. We zeilen langs wat kleinere stukken ijs, maken vervolgens een slag naar buiten en hobbelen naar ons waypoint. Stroom mee en 30 knopen op de neus, niet iedereen is er even gelukkig mee….

**Geen leven**

Telkens als we een stuurboordslag maken, geeft de watertemperatuur voldoende waarschuwing dat we bij de ijsrand komen. De wind zakt tenslotte in en als de lucht weer helder wordt, tekenen de scherpe bergen van zuidelijk Groenland zich af, op zestig mijl afstand. In Paamiut meren we af naast de Best Explorer. Ze hebben bijna de hele weg uit Reykjavik gemotord en zijn dus wat eerder binnengelopen. Af en toe zien we heel even het groene fjordenlandschap, de vochtige lucht over het koude water ontneemt ons

*Als de mist komt, gaat de temperatuur flink naar beneden*

**MARK VAN DE WEG**

Mark woonde van 1989 tot 1995 in Lapland en werkte daar als goudsmid. In '95 bouwde hij een huis in Longyearbyen, de hoofdstad van Spitsbergen. Mark zeilde van 1985 tot 1989 met de *Jonathan* rond de wereld. Daarna bouwde hij de *Jonathan II*, waarmee hij tweemaal naar Groenland, Spitsbergen en rond IJsland zeilde. Vervolgens bouwde hij de *Jonathan III*, speciaal gericht op de overwintering op Spitsbergen en sindsdien maakt hij extreme expedities naar de meest afgelegen plekken op aarde, met onder andere natuurfotografen, filmers en wetenschappers. Tijdens de Noordwestpassage voeren onder andere de opstappers Petter, Ashleigh en Georgina mee.

*Grote stukken ijs kantelen krakend op de vissersbootjes*

*Ilulissat ligt aan de baai Qeqertarsuup Tunua, een van de weinige plekken waar een gletsjer van de Groenlandse ijskap de zee bereikt. De plaats telt 4.500 inwoners en is daarmee de op twee-na-grootste plaats op Groenland. Omdat het plaatsje vlakbij het IJsfjord van Ilulissat ligt, is het een van de belangrijkste toeristische trekpleisters van Groenland. Hier bevindt zich een van de snelste en meest actieve gletsjers ter wereld die met 19 meter per dag richting zee schuift. Jaarlijks kalft hier zo'n 35 vierkante kilometer aan ijs af.*

*We varen over 500 meter hoge bergen en ankeren op het droge*

*Een Inuit-begraafplaats bij Ilulissat. Er is inmiddels weinig meer over van de oude Inuit-cultuur.*

*De Zion Church in Ilulissat werd eind 18e eeuw gebouwd en was toen het grootste menselijke bouwerk op Groenland. Rond de haven en de kerk staan ook andere mooie gebouwen uit de 17e en 18e eeuw.*

*Fiskenæset is een klein plaatsje midden tussen de fjorden. Er staan een paar ankerplaatsen op de kaarten, maar die zijn onbruikbaar. Het water is veel te diep. De Jonathan III vindt een plek aan een korte kade.*

verder alle zicht. We hebben wat moeite om onze weg te vinden naar Fiskenæs, een dorpje met driehonderd inwoners dat op een kruispunt van enkele fjorden ligt. Een kleine winkel, een schooltje en een bejaardenhuis, het is er allemaal. De meeste huizen zijn bewoond, maar leven doet het er niet. Een visser vertrekt, een ander komt aan. Toch gebeurt er niks. Bij het aanlopen van Nuuk heeft Georgina nog altijd geen complete voorraadlijst. Mijn verbazing over haar planning gaat langzaam over in irritatie. Op de kade trekt ze haar hoge hakken weer aan en zwiert de stad in.

**Andere namen**

In dichte mist vinden we een ankerplaats vijf mijl in de fjord. Er zijn hier zoveel fjorden en eilanden dat vele dezelfde naam hebben gekregen. Voor bezoekers kan dat wat verwarrend zijn. Op de C-map-kaarten worden zowel de Groenlandse als de Deense namen gebruikt, het is om daas van te worden. Zoom je te ver in, dan krijgt alles ineens een andere naam.

Blijkbaar worden de detailkaarten ook verkeerd verschaald, want regelmatig varen we over 500 meter hoge bergen of liggen we op het droge voor anker. Als backup hebben we ook de radar die vooral bij mist helpt, maar grote ijsbergen geven helaas dezelfde scherpe echo als al die duizenden eilanden. Lastig, want wat is nu wat? We hebben meer aan de vooruitkijkende dieptemeter.

**Groelandse verwensingen**

In de ochtend is de mist verdwenen en blijken we bij een Inuit zomerkamp voor anker te liggen. Een paar families hebben hier hun tenten opgezet. Onder zeiltjes hangen prachtige zalmfilets te drogen. Sommige worden gerookt in aardovens, die elk jaar opnieuw worden gemaakt op dezelfde manier als de voorvaderen dat deden. Met veel geduld houdt een gehurkte Groenlandse een vuurtje smeulend. Ik zit met haar man op een rots en bespreek de wateren naar het noorden. Nog een paar weken, dan is het vissen voorbij. Dan gaan ze verder de fjorden in en begint de jacht op rendieren en op de muskusos. Zwaar werk, maar alleen al het praten over jagen laat zijn bloed zichtbaar sneller stromen.

In Asiaat horen we over walvissen, vijftien mijl naar het oosten, een kleine omweg naar de Disko-baai. Ten noorden van ons sjezen tientallen motorbootjes heen en weer, liggen even stil en stuiven na een paar geweerschoten weer allemaal ergens achteraan. De Inuit drijven een walvis langzaam naar de kust, alleen liggen wij met ons schip midden op de route. In het Groenlands krijgen we wat verwensingen naar het hoofd geslingerd. Het laat ons koud, zolang ze die geweren maar laten liggen.

**Geboorteplek**

Van Basisø, middenin de Disko-baai, varen we naar Ilullisat. De Groenlandse ijskap stroomt hier als een onmetelijke gletsjer de Jacobshavn Isfjord in. Een onderwatermorene houdt alles eerst nog even tegen, maar met een geweld dat niets kan weerstaan, worden daarna enorme hoeveelheden ijsbergen de baai in gestuwd. Dit is waar de grote ijsbergen aan de westkust geboren worden. De IJsberg Straat is onvoorstelbaar. Elke ijsberg is een gigantisch sculptuur in wit en blauw. Gevormd door de eeuwen heen, uit niets anders dan zoiets lichts als sneeuw, maar nu in verval op zijn mooist. Watervallen klateren, ijs breekt af en smeltwater druipt aan alle kanten naar beneden. Bogen zo groot dat je erdoorheen zou kunnen varen. Het is niets dan overdonderend en overweldigend.

**In het komende nummer aflevering 2.**

*De haven van Ilullisat wordt geblokkeerd door ijsbergen die van de Jakobshaven Isfjord-gletsjer afbreken. Als de grote ijsbergen kantelen, kan dat gepaard gaan met tsunami-achtige golven die grote schade aanrichten in de overvolle haven.*

*Op de steile rotsen van het Agparssuit schiereiland zitten de grootse vogelkolonies van Groenland. Naast de 324 meter hoge klif is de Jonathan maar een nietig bootje. In de hele baai staan geen dieptes in de kaart aangegeven. Met zulke steile rotsen is het heel langzaam varen, met altijd een oog op de vooruitkijkende dieptemeter.*

## Met geweerschoten drijven ze de walvis naar de kust

*Op deze plek kwamen de Vikingen rond 1300 om te jagen. Ze richtten een kleine kapel op, die later door Groenlanders in gebruik is genomen als valstrik om ijsberen te lokken en te vangen. Wij hebben hulp van een visser nodig om verder te komen richting Prøven.*

## NW-PASSAGE DEEL 1

Rond 1700 proberen verschillende expedities een kortere route naar het Verre Oosten te vinden. Pas in 1906 slaagt de Noor Roald Amundsen erin een doorgang te vinden. Willy de Roos is in 1977 de eerste Nederlander die de Noordwestpassage op zijn naam schrijft. Sinds 2007 is de doorgang beter bevaarbaar en lukt het jaarlijks een aantal speciaal uitgeruste jachten een weg te vinden door het doolhof van eilanden, ondieptes, pakijs en mist. Sommige jachten redden het niet en moeten terug of een winter in het ijs doorbrengen.

*"Elke ijsberg is een gigantische sculptuur in wit en blauw"*

*De ijsbergen die afbreken van de gletsjer hebben een betoverende werking op de bemanning van de Jonathan III. Mark van de Weg: "Gevormd door de eeuwen heen, uit niets anders dan zoiets lichts als sneeuw, maar nu in verval op zijn mooist. Het is niets dan overdonderend en overweldigend."*

*IJsbergen hebben soms bogen die groot genoeg zijn om doorheen te varen. Ze brokkelen af van een gletsjer en kunnen een afstand van meer dan duizend kilometer afleggen voor ze gesmolten zijn.*